השפה חסרת תיאום

הערות לגבי "שלום במזרח התיכון"

מאת גארי דייויס

השפה היא שגויה, חסרת תיאום עם המציאות: "פלסטיני", "יהודי", "ערבי", "ישראל", "מוסלמי", "מדינת לאום", והכל סובב סביב המילה ההוליסטית, "שלום".

יאסר ערפאת ואריאל שרון, יחד עם תומכיהם הרבים, ממשיכים לדבר על "משא ומתן לשלום" בזמן ששני מושגים אלה אינם ניתנים לגישור: סתירה.

לשאת ולתת פירושו "לעשות עסקה או להתמקח עם אחר או אחרים, כגון בהכנת חוזה או הסכם."* במלים אחרות, התהליך מצריך שני צדדים או יותר. אבל לא ניתן "לשאת ולתת" על שלום בין שני גורמים מנוגדים ומפולגים. עצם הביטוי מצריך אחדות נתונה מראש, שותפות. "פלסטינים" ו"יהודים" בתור שכאלה, אינם יכולים, לפי ההגדרה, להיות מאוחדים. עצם השפה מפרידה ומציבה אותם אלה מול אלה. אך האם הם כבר מאוחדים על-ידי מונח אחר? ובכן, כן. זה בנאלי, מובן מאליו, ואף-על-פי-כן נכון: "בני-אדם". לבבות פועמים בקצב, דם אדום עושה את מסלולו דרך הגוף, שינה חוזרת מדי לילה, אנרגיה זורמת מדי יום, תפקודים אורגניים נמשכים למרות הפוליטיקה הזמנית, הלא רלבנטית מבחינה קוסמית. וגבוה יותר בסקאלה, שניהם מגיבים לערכים אנושיים: צדק, הגינות, הגיון, אהבה.

"שלום" עם כן הוא תוצאה של חוזה חוקי בין בני-אדם החיים באותו שטח. השטח המדובר הוא חלק משטח גדול יותר הנקרא "כוכב ארץ". הן היהודים והן הערבים חולקים אנושיות משותפת וחיים על כוכב ארץ. בנאלי אך נכון. לגבי המילה "ישראל", שלוש שאלות פשוטות יחשפו את טבעה הפיקטיבי: 1, האם חובה להיות יהודי על-מנת לחיות ב"ישראל"? 2. האם מדינת "ישראל" מגדירה יהודי? 3. האם יכולה מדינת ישראל להגן על היהדות?

כעת קחו את המילים "אללה" ו-"ה'" כנושא לשוני. שני אלים? ודאי שלא. הן היהדות והן האיסלאם דתות מונותיאיסטיות, כלומר מאמינות באל אחד. האין אם כך בתי-כנסת ומסגדים, שלא לדבר על בתי-תפילה וכנסיות, כולם מוקדשים לאותה אלוהות? שטח האל על הארץ? האין כל אלה "שטח" קדוש? כיצד אם כך יכולים הם להיות מופרדים באמצעות מדינות מעשה ידי אדם? "אלוהים" ו"חוק עולמי" תואמים. "אלוהים" ו"מדינת לאום" סותרים. שוב, השפה חסרת תיאום. כאשר יהודים וערבים מתפללים ל"אללה/ה'" האם הם שואפים לעזרתו/ה בקידום העמדות הפוליטיות המסוימות שלהם? האם הם באמת סבורים שיוצר/ת היקום דואג/ת לגבי בעיותיהם חסרות החשיבות? או שכאשר הם עוזבים עולם זה האם הם הולכים ל"גן-עדן" יהודי או פלסטיני? אני מבין את חוסר יראת הכבוד הנראה לכאורה בשאלות אלה לאדם הדתי. אך תגובה שכזאת היא חלק מבעיית השפה.

ומה לגבי "אברהם". ראש המשפחה? אביהם של הן היהודים והן הערבים. הרי לכם קשר משותף. אבל מי מדבר עליו, מי רוצה להיזכר? אותו עץ משפחה? בני דודים כולם? המחשבה הזאת תחשוף בודאות את כל קווי ההפרדה המלאכותיים. מה יגיד האב על מדינה "יהודית" או מדינה "פלסטינית", כל אחת עם משרד "ביטחון" משלה כשדרך אגב אצבעו של ראש ממשלת ישראל מונחת כיום על 2,300 פצצות גרעין – מספיק כמעט לחיסול האנושות עצמה? ("הגנה גרעינית", הסתירה האולטימטיבית, מהווה את השימוש לרעה הממולכד והמזיק בסתר ביותר בשפה.)

אני מציע שפת "שלום" לכיבוד האב המשותף: "פדרציית אברהם" שתאחד הן את הפלסטינים והן את היהודים כחלק מ"מדינת אזרחי העולם"! אחרי הכל, הוא היה סבור כי במצב שבו בני-דודים מסוכסכים בריב דמים על אותו שטח לא יתכן ניצחון.

ומה לגבי שפת ה"שלום במזרח התיכון" הכה מוכרת? האם ישנו דבר כזה ב"עידן הגרעין והתקשורת המיידית"? כולנו מקבלים את המונח "עולם של תלות הדדית" ["Interdependent World"]. כיצד אם כן יתכן "שלום" ב"מזרח התיכון" בזמן שמלחמה פוטנציאלית מאיימת על שאר העולם? מהאזנה לשיחות המשולשות בקמפ דייויד ולהצהרות שבאו בעקבותיהן מפי שני המנהיגים ניתן היה להסיק שערפאת ושרון חיים לבדם על כוכב איקס ולא על כוכב ארץ בזמן שהמארח קלינטון, עם אגודלו המונחת על 7,000 ראשי נפץ גרעיניים רק רוצה את שמו בצד החיובי של ספרי ההיסטוריה....אם ישנם כאלה.

אם שלום הוא מה שהאנשים באמת רוצים, השפה צריכה להיות עקבית כלפי המילה. "שלום" איננו תנאי כשלעצמו; הוא תוצאה של תנאים מוקדמים. תנאים אלה הם ארבעה במספר. הראשון הוא תנאי העיקרון. בהתייחסות היסטורית, האבות המייסדים של ארה"ב הצטרכו למצוא עיקרון מאחד בטרם יכלו להציע אידיאולוגיה, אסטרטגיה וטקטיקה לפיתוחה של ממשלת-על חדשה מעל המדינות הנפרדות. "E Pluribus Unum" שפירושו "מרבים, אחד". המילה האחרונה מגדירה את העיקרון: אחדות. קונוטציות של מוסריות,

תנאים חברתיים ופוליטיים, כמו גם ביולוגיים הן ממהותה של המילה. ברגע שהסכימו על האחדות, הם יכלו להמשיך לתנאי השני: אידיאולוגיה.

הם החליטו על "חוק טבעי" שממנו משתמעות "זכויות (אדם) טבעיות". כל 3 מליון בני האדם בחוף המזרחי ללא קשר להשתייכותם המדינית (פרט לשחורים, אינדיאנים ונשים) היו בעלי זכויות (אדם) טבעיות. משם, היה זה צעד קל אל התנאי השלישי לשלום: אסטרטגיה. כיצד להפוך "זכויות טבעיות" לזכויות פוליטיות? הם כבר ידעו הכל לגבי התהליך החוקי הפשוט כיוון שיישמו אותו ברמות הנמוכות יותר של התארגנות פוליטית: קיבעו כללי התנהגות או חוקים, תנו להם פורמט של "משק בית" על-מנת למנוע שימוש לרעה. התוצאה: ה"חוקה" – שבתחילה הוסכמה רק על ידי 55 חברי הועידה – של "ארצות הברית של אמריקה" בראשית התהוותה.

מכאן התנאי הרביעי לשלום נכנס לתמונה בסופו של דבר: טקטיקה. הכנס את הציבור, ה"עמך", האנשים הריבוניים, הנהנים בסופו של דבר מן התהליך. הכל כתוב בספרי ההיסטוריה. המסמכים הפדרליסטיים, אסיפות חוקתיות בכל מדינה; ויכוחים פומביים, מאמרים בעיתונות, הצהרות של מדינאים ותיקים; התייחסות לתקדימים כגון הפדרציה האירוקית, ובסופו של דבר, אשרור על-ידי ועידות עממיות. בקצרה, ניצול יעיל ומועיל של אמצעי התקשורת של אותם ימים. זכרו, ב- 1787, אין רדיו, אין טלוויזיה, אין לווינים, אין אינטרנט. ובכל זאת הם הצליחו להשיג זאת בכוחות משותפים: **שלום.** (עד למלחמת האזרחים, שבה העיקרון הראשון: אחדות הוכחש).

האם את/ה מבין/ה כעת כמה מבולבלת ולא מתאימה לחלוטין היא השפה שבה משתמשים פוליטיקאים כיום? ומה לגבי ירושלים? האם לי, כאזרח העולם, יש מה להגיד בנוגע למעמדה? האם לך, הקורא/ת, יש? האם לציבור העולמי יש? כדאי שתאמינו! ירושלים, כמוה כמכה, כבנארס, אמריצר, אתרי קבורה ילידיים, מקדשים, מסגדים, כנסיות, בתי-כנסת, אכן, כמו כדור-הארץ עצמו, היא מעבר לכתות, מעבר לדת, מעבר לתביעות של זיקה. זהו שטח מקודש, מוחזק בפיקדון עבור האנושות, עיר-עולם. היא לא יכולה להינתן לעם מסוים לנצח ללא קשר למידת הרוחניות שהם מייחסים לעצמם או לטענות ההיסטוריות שהם מעלים. כמו מונרכיה העוברת בירושה, שתי הטענות אבסורדיות. רוחניות היא אוניברסלית מעצם הגדרתה, לא חילונית או אפילו דתית, בודאי לא פוליטית. רק לחיים יש זכות לממשל. והחיים מוגדרים באופן הוליסטי, אנושי, לא יחסי וזיקתי. הנביאים היהודים, המוסלמים והנוצרים כולם ידעו ולימדו את האמת הזאת.

שאלות הנוגעות לעניין לערפאת ולשרון יהיו: האם אתם מעונינים יותר בשימור מדינת ישראל ובהכרזת מדינת פלסטין מאשר בתנאי אמיתי של שלום בין בני האדם החיים באותו חלק של העולם המכונה "ארץ הקודש"? והאם יש בכם אחריות כבני אדם עמיתים לשקול "שלום" ברמה של העולם כיוון ששניכם תסבלו או תיהנו מהמחסור בו או מיתרונותיו? מובן, שאם השלם נתון בסכנה, כל חלקיו נתונים בסכנה גם-כן. מהו הביטחון הישראלי ו/או פלסטיני בעולם שבו מלחמה היא עדיין אפשרות חוקית דומיננטית? השורה התחתונה היא: האם אתם באמת מדברים עבור ה"עם" שלכם בשפה התואמת את בעיותיהם האמיתיות?

בקצרה, שפת-על (קרי: גלובאלית) נחוצה לשלום. העולם הטכני/סביבתי/ביולוגי כבר משתמש בה: סייברספייס, עידן החלל. גנומים, ביו-אזורים, סינרגיה, אנושות, וכו'. אבל השפה הפוליטית היא עדיין ירושה מהמאה של מנורות הגז והעגלה עם הסוס – המאה ה- 18: "מדינת לאום", "מפלגות", "חוקות לאומיות", כמו שאיינשטיין כתב במאמר מוסגר: "החל מ- 6 באוגוסט 1945, נחוץ שינוי מנטאלי בטבלה הדקדוקית." תרגום: "שפת-על" נחוצה על-מנת להתמודד עם מורכבות העולם החדשה וסכנת ההשמדה המשותפת.

השעה מאוחרת. אנו, הציבור העולמי הריבוני, מתוך רצון להישרד, הבנו את הדברים סוף-כל-סוף. עולמנו הוא כבר אחד, ואנו חולקים היסטוריה, יעוד ומקור משותפים, קראו לזאת איך שתרצו. מזוהים כיאות, היושב-ראש ערפאת וראש הממשלה שרון, אנו – יחד עם אנשיכם, עמיתינו אזרחי העולם – נשיג שלום.

---

*מילון ובסטר קולג', 1990

תרגום מאנגלית. תורגם והודפס ברשות המחבר.

המאמר המקורי "The Language is Out of Synch" נמצא באתר:

www.worldcitnews.org